

EDIP & EDIS:

STRATÉGIA A PROGRAM EURÓPSKEHO OBRANNÉHO PRIEMYSLU

BRIEF č. 1, apríl 2024

Dlhodobý investičný dlh a fragmentácia dopytu naprieč národnými líniami brzdia rozvoj európskej obrannej priemyselnej a technologickej základne (EDTIB) a zvyšujú závislosť štátov EÚ na tretích krajinách. Tieto problémy sa prejavili po ruskom útoku na Ukrajinu, kedy boli prijaté opatrenia núdzového charakteru. V súčasnosti je potrebné prejsť od dočasných riešení k štrukturálnym zmenám.

Cezhraničná spolupráca v EÚ na významných projektoch vyzbrojovania býva často vnímaná ako riziková a obmedzujúca. Krajiny uprednostňujú individuálne projekty s vysokým zapojením domáceho priemyslu, čo umožňuje obhájiť väčšie výdavky na zbrojenie pred vlastnými občanmi jednotlivých štátov ako formu podpory domáceho priemyslu. To ale zároveň deformuje hospodársku súťaž, duplikuje výdavky na výskum a vývoj už existujúcich riešení a podporuje spoločnosti, ktoré by inak neboli konkurencieschopné. Benefity spolupráce sú na prvý pohľad menej viditeľné než potenciálne riziká vyplývajúce z nesúlady časových harmonogramov modernizácie vojenskej techniky, operačných požiadaviek ozbrojených síl a zložitej formalizácie vzájomných vzťahov. Spoluprácu pri spoločných nákupoch obrannej techniky v EÚ komplikuje aj legislatíva. Tá je podľa viacerých štátov v súčasnej zhoršenej bezpečnostnej situácii málo flexibilná a neprináša krajinám garancie bezpečnosti dodávok. **Výsledkom je obranný trh EÚ, kde bolo 78 % akvizícií členských štátov EÚ od februára 2022 do júna 2023 realizovaných mimo územia EÚ.**

Dôležitosť obrannej spolupráce v EÚ potvrdzujú skúsenosti z ruskej invázie aj ekonomické prognózy.

Odborníci opakovane poukazujú na rastúce náklady na výskum, vývoj, aj jednotkovú cenu najmodernejších zbraňových systémov. Pre menšie krajiny to môže znamenať nutnosť výberu medzi neúmernými výdavkami na obranu alebo stratou niektorých spôsobilostí.

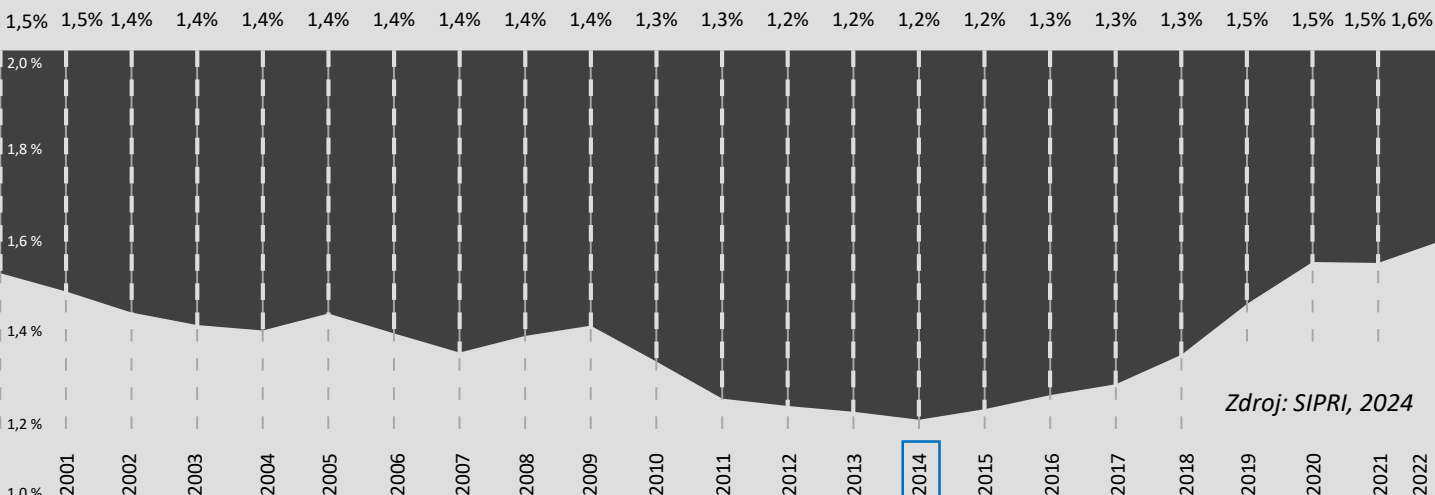
Zdieľanie nákladov v rámci EÚ je možným riešením tejto dilemy. Napriek iniciatívam Európskej komisie od prijatia smernice 2009/81/ES až po EDIS a EDIP je ale stále spolupráca skôr výnimkou, než pravidlom. To platí aj u krajín, ktoré zdieľajú záväzok PESCO obstarávať 35 % vybavenia spoločne.

Preferovaný spôsob, ako motivovať členské štáty spolupracovať, je eliminovať riziká a zvýhodniť spoločné aktivity oproti samostatným. To ale naráža na obmedzený rozpočet 1,5 mld. EUR na realizáciu opatrení EDIP (EÚ pritom nebude suplovať členské štáty pri samotnom nákupe zbraní). Skutočný dopad stratégie sa tak môže prejavíť až po roku 2027 s novým viacročným finančným rámcom.

▼ Ciele EDIS 2030

hodnota vnútorného obchodu s obranou v rámci celkového obranného trhu EÚ	percento obranného vybavenia, ktoré budú štáty obstarávať spoločne	percento obranných rozpočtov na obstarávanie štátov vnútri EÚ (60 % do r. 2035)
35 %	40 %	50 %

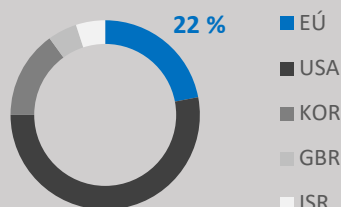
▼ Ak by členské štáty EÚ dávali v rokoch 2006-2020 2 % HDP na obranu, znamenalo by to dodatočnú investíciu 1,1 trilióna EUR. Tmavá časť grafu predstavuje investičný dlh v obrane EÚ. Viditeľný obrat nastal po ruskej anexii Krymu.

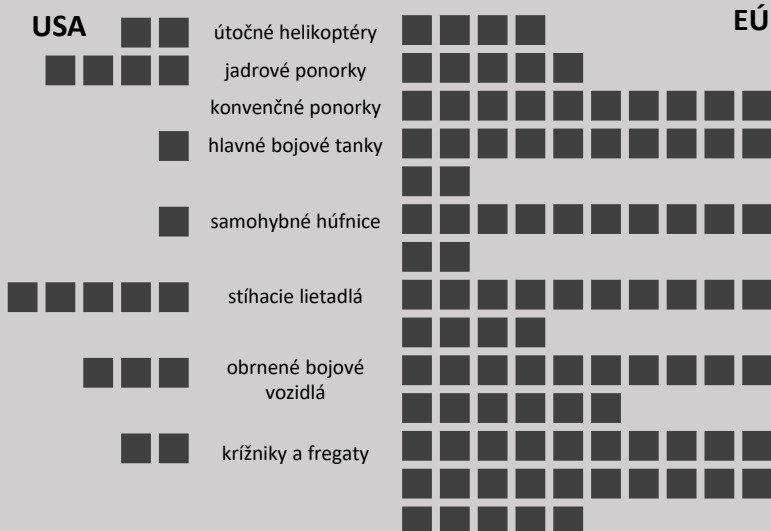
Zdroj: SIPRI, 2024

Fragmentácia obranného trhu podľa počtov hlavných zbraňových systémov – EÚ vs. USA

78 % akvizícií ČS EÚ bolo realizovaných mimo územia EÚ (02/22-06/23)

Zdroj: Európska komisia, 2024

Zdroj: Olsson, 2021

Stratégia európskeho obranného priemyslu (EDIS)

Európska komisia a Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Josep Borell 5. marca spoločne predstavili historicky prvú Stratégiu európskeho obranného priemyslu (EDIS – European Defence Industrial Strategy) a návrhy opatrení na podporu konkurencieschopnosti obranného priemyslu EÚ. Zámerom stratégie je motivovať členské štáty, aby investovali do obrany viac, efektívnejšie,

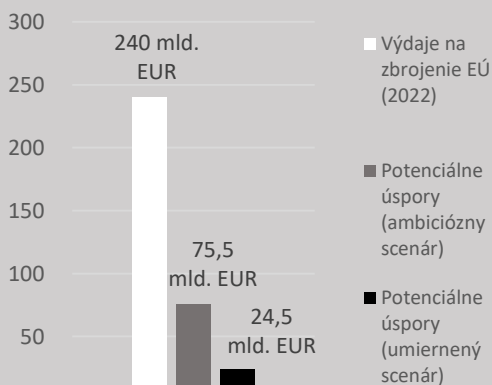
spoločne a európsky. EDIS podporí **zdieľanie informácií o spoločnom dopyte** po výrobkoch obranného priemyslu, ako aj spoluprácu štátov pri ich obstarávaní. Základom budú existujúce iniciatívy ako Koordinované ročné hodnotenie obrany (CARD) a Stála štruktúrovaná spolupráca (PESCO).

Súčasťou EDIS je **režim pre bezpečnosť dodávok počas krízových situácií**, ktorý má zabezpečiť neustálu dostupnosť výrobkov obranného priemyslu a odstrániť prekážky v dodávateľských reťazcoch. **Oslabí sa tak najpoužívanejší argument štátov pre uprednostňovanie domácich výrobcov na úkor európskych.**

Pre podporu obranného priemyslu EÚ je ambíciou stratégie aj **prehodnotiť kritériá Európskej investičnej banky**, ktoré komplikujú obranným spoločnostiam získavanie kapitálu a priťahovanie investícií. EK túto oblasť opisuje ako budovanie kultúry obrannej pripravenosti, čo v preklade znamená **odstránenie stigmy obranného priemyslu.**

Poslednou oblasťou stratégie je **podpora spolupráce s NATO a ďalšími partnermi.** Vzhľadom na očakávané členstvo Ukrajiny v EÚ a pretrvávajúcu vojenskú podporu je súčasťou EDIS aj stimulovanie spolupráce európskej obrannej priemyselnej a technologickej základne s tou ukrajinskou.

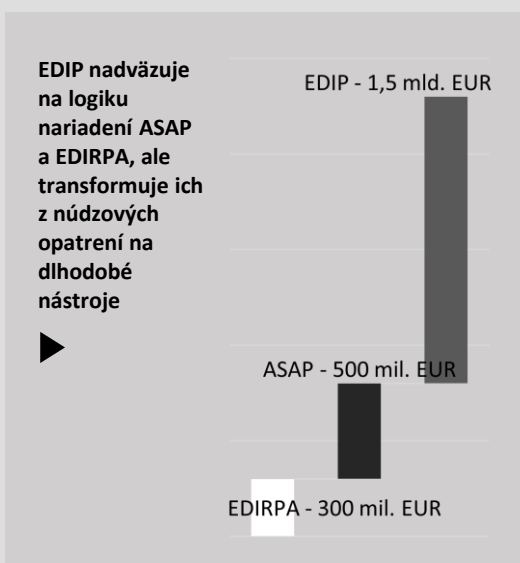
Zlepšenie obrannej spolupráce medzi členskými štátmi EÚ má potenciál ušetriť od 24,5 do 75,5 mld. EUR ročne

Zdroj: Panella, 2023

Európsky program pre obranný priemysel (EDIP)

Prvým krokom pre realizáciu EDIS je legislatívny návrh Európskeho programu pre obranný priemysel (EDIP - European Defence Industry Programme). EDIP v rokoch 2025-2027 mobilizuje 1,5 mld. EUR, ktoré nadviažu na nástroje EDIRPA (podpora spoločného obstarávania) a ASAP (rozvoj produkčných kapacít priemyslu) (2023). **Vzhľadom na vysoké ambície EDIS však suma 1,5 mld. EUR nemusí stačiť (ide o cca 0,625 % výdavkov EÚ na obranu v roku 2022). Prípadné navýšenie rozpočtu ale takmer určite príde až s novým viacročným finančným rámcom EÚ (2028-2034).**

Zjednotenie dopytu

EDIP navrhuje právny rámec pre zakladanie tzv. **SEAP-ov (Structure for European Armament Programme)**, ktoré budú podporovať spoločný obranný vývoj a obstarávanie v súlade s prioritami rozvoja spôsobilostí EÚ. Každý SEAP by mal mať formu právnickej osoby, založenej aspoň tromi členskými štátmi. Pre potreby obstarávania bude SEAP považovaný za medzinárodnú organizáciu v zmysle Článku 12(c) smernice 2009/81/ES. SEAP bude zabezpečovať spoločné obstarávanie obranných produktov, technológií a služieb, výskum, vývoj, testovanie, certifikáciu a jednorazové investície spojené s rozbehnutím výroby, spoločný manažment

životného cyklu obranných produktov vrátane obstarávania náhradných dielov a logistických služieb a dynamický manažment dostupnosti dodávok.

V oblasti **spoločného obstarávania** umožní program za výnimočných podmienok rozšíriť rámcovú dohodu o spoločnom obstarávaní medzi aspoň dvoma členskými krajinami EÚ aj na ďalšie subjekty, ktoré neboli pôvodne jej súčasťou. Okrem toho môžu členské a asociované krajiny alebo Ukrajina požiadať Európsku komisiu, aby sa s nimi zapojila do spoločného obstarávania, alebo aby v ich mene konala ako centrálna obstarávacia organizácia.

Ďalší rozvoj kritických spôsobilostí a **prístup do strategických domén** zaistí vytváranie európskych obranných projektov spoločného záujmu (**EDPCI – European Defence Projects of Common Interest**) aspoň štyrmi členskými štátmi, pre ktoré by malo byť alokovaných najviac 25 % rozpočtu EDIP.

Podpora obranného priemyslu

Nariadenie EDIP navrhuje vytvorenie **Fondu pre odstránenie rizík a zrýchlenie investícií do zvyšovania výrobných kapacít malých a stredne veľkých podnikov (FAST – Fund to Accelerate Defence Supply Chain Transformation)**. Bude využívať kombináciu kapitálového a dlhového financovania, ktorá by mala dosiahnuť výrazný multiplikačný efekt a prilákať verejné aj súkromné zdroje financií. FAST umožní urýchlenie investícií do produkcie obranných technológií a produktov pre malé a stredné podniky vrátane start-upov a scale-upov a posilní bezpečnosť dodávok dodávateľských reťazcov obranného priemyslu EÚ.

Európska komisia tiež špecifikuje a obstará digitálnu platformu pre centralizovaný predaj európskeho vojenského materiálu (**EU MSM – EU Military Sales Mechanism**), ktorá bude slúžiť ako jednotný katalóg všetkých produktov európskeho obranného priemyslu. Spolu s ňou budú vytvorené spoločné zásoby európskych obranných produktov s možnosťou preferenčného nákupu alebo použitia pre členské alebo asociované štáty a Ukrajinu. Súčasťou EU MSM bude administratívna podpora spoločného obstarávania a urýchlenie obstarávacích procesov.

Bezpečnosť dodávok

Pre zaistenie bezpečnosti dodávok bude neustále monitorovaný stav dodávateľských reťazcov, za čo bude zodpovedná **Rada pre pripravenosť obranného priemyslu (DIRB – Defence Industrial Readiness Board)**. Vyhlásenie krízového stavu v dodávateľskom reťazci umožní vyžadovať od obranného priemyslu hlásenia o produkčných kapacitách a v prípade potreby prioritizovať obranné zákazky na úkor civilných.

Partnerstvá

EDIP navrhuje vznik samostatného nástroja na podporu Ukrajiny, predovšetkým obnovu, rekonštrukciu a modernizáciu ukrajinskej obrannej priemyselnej a technologickej základne s výhľadom na jej možnú budúcu integráciu do európskej. **Ukrajina sa bude môcť zapojiť do mechanizmu predaja európskeho vojenského materiálu a byť súčasťou SEAP-ov so sídlom v EÚ. Nebude ale súčasťou Rady pre pripravenosť obranného priemyslu, európskych obranných projektov spoločného záujmu ani fondu FAST.**

Zdroje:

1. Bachman, D. et. al. „*More European, More Connected and More Capable*“. Munich Security Conference. https://securityconference.org/assets/02_Dokumenty/01_Publikationen/MSCEuropeanDefenceReport2017.pdf
2. Európska komisia. „*A new European Defence Industrial Strategy: Achieving EU readiness through a responsive and resilient European Defence Industry*“. 2024. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/edis-joint-communication_en
3. Európska komisia. „*Defence investment gaps and measures to address them*“. 2022. https://commission.europa.eu/publications/defence-investment-gaps-and-measures-address-them_en
4. Európska komisia. „*First ever defence industrial strategy and a new defence industry programme to enhance Europe's readiness and security*“. 2024. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1321
5. Davies, N., Bangert, D., Watson, R. „*Defence Equipment Cost Inflation in Europe*“. Institute for Security Studies. 2015. <https://eda.europa.eu/docs/default-source/procurement-library/executive-summary-defence-equipment-cost-inflation-in-europe.pdf>
6. Európska komisia. „*Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council establishing the European Defence Industry Programme and a framework of measures to ensure the timely availability and supply of defence products ('EDIP')*“. 2024. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/6cd3b158-d11a-4ac4-8298-91491e5fa424_en?filename=EDIP%20Proposal%20for%20a%20Regulation.pdf
7. Európska komisia. „*Questions and answers on the European Defence Industrial Strategy and the European Defence Industry Programme*“. 2024. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_24_1322
8. Olsson, P. „*The European Defence Market – Unevenly Fragmented*“. Swedish Defence Research Agency. 2021. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%207730#:~:text=An%20Unevenly%20Fragmented%20Defence%20Market&text=The%20modern%20European%20MBT%20market,by%20a%20US%20artillery%20piece>
9. Panella, L. ed. „*Increasing European added value in an age of global challenges*“. European Parliamentary Research Service. 2023. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/734690/EPRS_STU\(2023\)734690_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/734690/EPRS_STU(2023)734690_EN.pdf)
10. SIPRI. „*Military Expenditure Database*“. 2024. <https://www.sipri.org/databases/milex>

© Analytický útvar MO SR, apríl 2024

Námestie generála Viesta 2
832 47 Bratislava

Web: www.mosr.sk/au-mosr/
Autor: Tomáš Lalkovič
Ed. Barbora Hrozenská

Materiál prezentuje názory autora a Analytického útvaru MO SR, ktoré nemusia nevyhnutne odzrkadľovať oficiálne názory a politiky Ministerstva obrany SR. Cieľom komentárov a iných materiálov AÚ je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne témy v oblasti obrannej a bezpečnostnej politiky štátu. Práca neprešla jazykovou úpravou.